

KOPĒJĀ STATISTISKI TERITORIĀLO VIENĪBU KLASIFIKĀCIJA (NUTS)

Eiropas Savienība ir izveidojusi kopējo statistiski teritoriālo vienību klasifikāciju (*NUTS*), lai Eiropas Savienībā veicinātu saskaņotu reģionālo statistikas datu vākšanu, apkopošanu un publicēšanu. Šo hierarhisko sistēmu izmanto arī reģionu sociālekonomiskai analīzei un intervences pasākumu noteikšanai ES kohēzijas politikas ietvaros.

JURIDISKAIS PAMATS

Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 26. maija Regula (EK) Nr. 1059/2003, kas vairākkārt (2005., 2008., 2013. un 2017. gadā) grozīta galvenokārt saistībā ar jaunu dalībvalstu pievienošanos ES. Ar jaunākajiem 2017. gada grozījumiem tika izdarītas daudz vērienīgākas izmaiņas, proti: 1) ieviesta teritoriālo tipoloģiju juridiskā atzīšana Eiropas statistikas vajadzībām; 2) sniegtas dažādu teritoriālo tipoloģiju galvenās definīcijas un statistiskie kritēriji; 3) nodrošināta teritoriālo tipoloģiju saskaņota un pārredzama piemērošana un izmantošana ES līmenī un dalībvalstīs; un 4) precizēta pilnvaru deleģēšana Komisijai.

Arī pielikumi vairākas reizes tikuši pielāgoti, īstenojot Komisijas regulas; jaunāko atjauninājumu pieņēma 2016. gada novembrī, lai ņemtu vērā administratīvā teritoriālā iedalījuma izmaiņas vairākās dalībvalstīs. Attiecībā uz datu nosūtīšanu Komisijai (*Eurostat*) tas ir piemērojams no 2018. gada 1. janvāra.

MĒRĶI

Reģionālā statistika ir ES statistikas sistēmas pamats, kā arī pamats reģionālo indikatoru noteikšanai. Tās struktūra tika izveidota 20. gs. 70. gadu sākumā, pamatojoties uz sarunām starp dalībvalstu nacionālajām statistikas iestādēm un *Eurostat* jeb Eiropas Savienības Statistikas biroju.

Statistikas lietotāji tika norādījuši, ka aizvien aktuālāka kļūst vajadzība datus saskaņot Savienības līmenī, lai būtu pieejami visā Eiropas Savienībā salīdzināmi dati. Lai veicinātu saskaņotas reģionālās statistikas vākšanu, nosūtīšanu un publicēšanu, ES ir izveidojusi *NUTS* klasificēšanas sistēmu.

Tādējādi ar Regulu (EK) Nr. 1059/2003 radītais vienotais tiesiskais regulējums nodrošina reģionālās statistikas stabilitāti laika gaitā.

STRUKTŪRA

NUTS klasifikācija nosaka dalībvalstu ekonomiskās teritorijas iedalījumu, kas ietver arī to ārpusreģionālo teritoriju. Tā sastāv no ekonomiskās teritorijas daļām, kas nevar tikt pievienotas noteiktam reģionam: gaisa telpa, teritoriālie ūdeņi un kontinentālais plato, teritoriālie anklāvi (vēstniecības, konsulāti un militārās bāzes), izrakteņu atradnes, kuras ir starptautiskajos ūdeņos un kuras ekspluatē attiecīgajā teritorijā bāzētas struktūras.

Lai reģionālo statistiku varētu salīdzināt, arī ģeogrāfiskajām zonām ir jābūt salīdzināmām pēc iedzīvotāju skaita. Jāņem vērā arī pašreizējā politiskā, administratīvā un institucionālā situācija. Vajadzības gadījumā neadministratīvajām vienībām ir jābūt noteiktam ekonomiskam, sociālam, vēsturiskam, kultūras, ģeogrāfiskam vai vides pamatojumam.

NUTS klasifikācija ir hierarhiska, jo tā katru dalībvalsti iedala trijos līmeņos: *NUTS* 1, *NUTS* 2 un *NUTS* 3. Otrais un trešais līmenis attiecīgi ir pirmā un otrā līmeņa apakšvienības. Katra dalībvalsts var lemt par šā hierarhiskā iedalījuma turpināšanu, sadalot sīkāk *NUTS* 3 līmeni.

DARBĪBA

A. Definīcija

Teritoriālo vienību definīcija ir balstīta uz administratīvajām vienībām, kādas pastāv dalībvalstīs. Administratīvā vienība ir ģeogrāfisks apgabals, par kuru administratīvā iestāde ir pilnvarota pieņemt administratīvus vai stratēģiskus lēmumus saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesisko un institucionālo sistēmu.

Turpmāk ir uzskaitītas dažas pašreizējās administratīvās vienības, kas tiek izmantotas hierarhiskās *NUTS* klasifikācijas vajadzībām un kas ir uzskaitītas Regulas (EK) Nr. 1059/2003 II pielikumā:

1. *NUTS* 1: Beļģijā “Gewesten/Régions”; Vācijā “Länder”; Portugālē “Continente”, “Região dos Açores” un “Região da Madeira”; Apvienotajā Karalistē “Scotland, Wales, Northern Ireland” un “Government Office Regions of England”.
2. *NUTS* 2: Beļģijā “Provincies/Provinces”; Spānijā “Comunidades y ciudades autónomas”; Francijā “Régions”; Austrijā “Länder”.
3. *NUTS* 3: Dānijā “Amtskommuner”; Francijā “départements”; Zviedrijā “län”; Ungārijā “megyék”; Čehijā “kraje”; Bulgārijā “oblasti”.

NUTS klasifikāciju papildina vietējo administratīvo vienību (*LAU*) sistēma. *LAU* ir *NUTS* iedalījuma struktūras pamats un ietver Eiropas Savienības pašvaldības un komūnas: katrā dalībvalstī *LAU* sadala *NUTS* 3 vienā vai divos teritoriālās vienības papildu līmeņos. Turklāt tā dēvētie statistiskie koordinātu tīkli papildina *NUTS* klasifikāciju un tiek izmantoti uz datu kopām balstītu teritoriālo tipoloģiju aprēķināšanai. Komisija (*Eurostat*) savas tīmekļa vietnes attiecīgajā sadaļā uztur un publicē Savienības tipoloģijas, kuras veido teritoriālās vienības *NUTS*, *LAU* un koordinātu tīkla šūnu līmenī.

B. Robežvērtības

To, kurā *NUTS* līmenī attiecīgā administratīvā vienība ietilpst, nosaka, pamatojoties uz demogrāfiskajām robežvērtībām:

Līmenis	Minimālā vērtība	Maksimālā vērtība
<i>NUTS 1</i>	3 miljoni	7 miljoni
<i>NUTS 2</i>	800 000	3 miljoni
<i>NUTS 3</i>	150 000	800 000

Ja dalībvalsts kopējais iedzīvotāju skaits ir mazāks par *NUTS* līmeņa minimālo robežvērtību, tad šī dalībvalsts ir attiecīgā *NUTS* līmeņa teritoriālā vienība.

Ja dalībvalstī nepastāv noteiktam klasifikācijas līmenim atbilstīga pietiekami liela administratīvā vienība, tad šo līmeni izveido, apvienojot pietiekami daudzas mazāka izmēra un blakusesošās administratīvās vienības. Šādas apvienotās vienības dēvē par “neadministratīvajām vienībām”.

C. Grozījumi

NUTS klasifikācijas grozījumus var pieņemt kalendārā gada otrajā pusē un ne biežāk kā ik pēc trim gadiem. Tomēr, ja kādas dalībvalsts attiecīgā administratīvā struktūra būtiski mainās, grozījumus var pieņemt īsākos intervālos. Dalībvalstīm ir jāinformē Komisija par jebkādam administratīvo vienību izmaiņām vai citām izmaiņām, kas var ietekmēt *NUTS* klasifikāciju (piemēram, ja tiek mainīti komponenti, kas var ietekmēt *NUTS* 3 līmeņa robežvērtības).

Izmaiņas nelielās administratīvajās vienībās maina *NUTS* klasifikāciju, ja tās ietver iedzīvotāju skaita izmaiņas, kas pārsniedz 1 % attiecīgajās *NUTS* 3 teritoriālajās vienībās.

Attiecībā uz dalībvalstu neadministratīvajām vienībām *NUTS* klasifikācijas izmaiņas var veikt tad, ja šīs izmaiņas (iedzīvotāju skaita ziņā) samazina standartnovirzi no ES teritoriālo vienību kopuma.

EIROPAS PARLAMENTA LOMA

Pildot savu kontroles struktūras lomu saistībā ar Komisijas ierosinātajām klasifikācijas izmaiņām, Parlaments vairākkārt ir uzsvēris, ka īpašu uzmanību vajadzētu pievērst atsevišķiem elementiem, piemēram, mazāka izmēra administratīvo vienību statistikas apstrādei. Izveidojot *NUTS* līmeni mazāka izmēra administratīvajām vienībām, varētu precīzāk atspoguļot faktisko situāciju un novērst tādas novirzes kā, piemēram, ļoti atšķirīgas apdzīvotības reģionālo vienību iekļaušanu vienā un tajā pašā *NUTS* līmenī.

Jaunākās 2017. gadā notikušās regulas grozīšanas procedūras laikā Parlaments kā līdztiesīgs likumdevējs atbalstīja Komisijas priekšlikumu pielāgot *NUTS* regulu (attiecībā uz tajā iekļautajām teritoriālajām tipoloģijām), lai risinātu aizvien lielāko vajadzību pēc datiem, kas saistīti ar kohēziju un teritoriālo attīstību.

Marek Kołodziejcki

